

revista
n
narradors
i narració
número 11
solstici d'hivern
del 2005

Edita:

Associació
de narradores i narradors
Museu Etnològic
Pg. de Santa Madrona, s/n
(Montjuïc)
08038 Barcelona
Tel. 669988492

www.anincat.org
anincat@wanadoo.es

Direcció:
Roser Ros

Consell de redacció:
Martha Escudero
Patricia McGill
Catherine Favret
Anna Gabernet

Correcció:
Susana Tornero
Col·laboradors:
Pep Duran

Disseny gràfic:
Jordi Palet i Martha Escudero
Fotografies: Mercè 2005, diversos
autors

*Es permet la difusió dels textos
d'aquesta revista, sempre i quan
se'n mencioni la font.*

2	Sumari
3	Editorial
4	De boca a orella ¿Y si escuchar cuentos no animara a leer? Pablo Albo
7	Això és llarg de contar. Josep Franco
11	Les mil i una
21	Llibres
27	Correu, obriu el correu
28	I per postres... dos contes: Elefants. Carles Cano. El colibrí y las flores. Mario Satz .
32	La cita

*Quin ofici tan bonic
el de contador de contes
quan diuen: " Això va anar i era..."
s'obren totes les portes.
Fan entrar fades i bruixes,
monstres, prínceps i dracs.
Són gent franca i són gent lliure,
tot ho fan amb la veu. Són mags.*

Carles Cano

Els explicadors de contes practiquem la literatura oral. Tants narradors, tantes literatures orals. Fem això perquè volem comunicar, comunicar-nos. Parlem amb la pretensió que algú escolti aquell relat que ens apassiona i el diem amb la veu, el silenci i la nostra expressivitat corporal. Per dibuixar tot un món fet d'imatges, de sensacions, de sentiments, d'emocions, posem en marxa la nostra competència lingüística mentre convidem l'oient a construir-lo plegats, per tal que n'esdevingui coautor. La comunicació arriba al seu punt culminant quan allò que diu el narrador deixa de ser propietat seva i es converteix en patrimoni comú, passa a formar part de l'imaginari de tots dos. És el que succeeix quan el narrador es transforma en "escoltador", captant el cúmul de

sensacions i sentiments que destil·la l'altre. La competència lingüística del narrador es fa evident quan, amb veu segura i entenedora, parla amb girs i expressions propis de la llengua en què s'expressa, dominant el ritme, la respiració i l'entonació, prenent consciència que també comunica

amb la mirada, amb el cos. Tota aquesta llista d'habilitats i moltes altres s'adquireixen de manera molt variada, però sempre escoltant. A l'interior de la parla dels narradors s'hi poden endevinar els contes escoltats, les cançons apreses, les converses compartides, les anades al cinema i al teatre, les lectures.

El narrador que posseeix i mostra tot aquest bagatge és un veritable artista de la comunicació, sense que això l'impedeixi continuar essent un individu normal.>

¿Y si escuchar cuentos no animara a leer?

Pablo Albo, narrador oral

No se me inquieten, no puedo demostrar que escuchar cuentos no anime a leer.

Ni lo voy a intentar. Ni siquiera soy de esa opinión, soy de otra.

Soy de la opinión que los cuentos están hasta las narices de ser utilizados para esto o para aquello. Especialmente los cuentos orales, los que se cuentan, los que duran un momentito, un suspiro, un leve eco si acaso. Esos que te pierdes si te andas haciendo preguntas. Esos que dicen: “Déjate de monsergas y disfrútame”.

Pero las personas andamos siempre preocupadas en otras cosas. Antiguamente a los cuentos se les usaba como sirope en el que diluir las enseñanzas morales, las normas de conducta y las prohibiciones. Y tal era la preocupación, que parecía que un cuento no estaba completo si no se terminaba con una aberración: la moraleja.

Hoy, afortunadamente, las moralejas entre los narradores están en franca decadencia (aunque todavía se oye alguna). Pero ahora que no hacían falta, ahora que no se exige resumir el mensaje del cuento (más bien reducirlo a un ripio, pues todo el mundo sabe que los mensajes del cuento son infinitos y cada persona entiende lo que entiende), ahora que nos acabábamos de librar de ese intento burdo e inútil de pensar por quien escucha, de decirle “no vayas a sacar una conclusión distinta a la mía”, nos

encontramos con que los cuentos *tienen* que animar a leer.

Me recuerda a mi infancia (siendo narrador era inevitable que hablara de mi abuelo o de mi infancia). Cada vez que había lentejas para comer lo pasaba mal. Con lo que me gustaban. Mi madre insistía “acuérdate de que tienen mucho hierro, digiérelas bien y verás que fuerte te pones”. Y yo nunca supe cómo digerir las lentejas para aprovechar todo el hierro... y así me quedé.

Pues algo así siento cuando voy a escuchar cuentos y oigo mensajes que, como moralejas, quieren *obligar* a los niños que han disfrutado escuchando un cuento a gozar con la lectura.

“Voy a contaros unos cuentos para que os animéis a leer”, he llegado a escuchar. O “aquí está este señor que va a contaros cuentos para que veáis lo bonita que es la lectura” o “el libro y la literatura son el origen y destino final de una sesión de cuentos en una biblioteca”.

Me suena a no hace tanto, cuando se prohibía a los niños leer los libros infantiles porque era perder el tiempo, “déjate el libro ese del ratón poeta y cógete la enciclopedia”. También a “que cuanto mejor sepa leer, mejor le irá en el colegio” sin valorar la lectura en sí misma, como si no fuera enriquecedora, sino sólo un medio para alcanzar las materias que realmente importan y que tienen nombres que empiezan por mayúscula como Historia, Geografía, Lengua o Latín. Como si los buenos cuentos orales no fueran enriquecedores en sí mismos si no vienen de un libro o no llevan a él. Como si la literatura infantil no fuera deudora de los esquemas que inventó y transmitió la tradición oral.

¿Por qué ese menosprecio? ¿A qué viene esa infravaloración de la palabra hablada con respecto a la escrita?

¿Por qué siempre se destaca la riqueza literaria de lo escrito y nunca la ventaja expresiva de lo hablado, ni su valor humano, ni su cercanía?

Puede que el léxico sea más reducido por esa necesidad de comprensión inmediata de la oralidad (no se puede volver hacia atrás para "reescuchar"), pero al leer nos perdemos la expresión del rostro de quien nos dice aquello y se encuentra ausente, los signos de puntuación son absolutamente desbordados por las inflexiones de la voz y las palabras, al estar almidonadas en tinta, pierden todos los matices del sonido.

Puede que sea difícil de comprender que escuchando se aprende a leer, pero es obvio que escuchando se aprende a escuchar.

Puede que la narración sirva para animar a leer, pero no se puede definir exclusivamente como una mera herramienta para ello.

Decir que la narración es un instrumento de animación a la lectura (o de cualquier otra cosa) es como decir que la música es eso que se escucha en la sala de espera del dentista: algo cierto, pero también, como mínimo, una verdad incompleta.

Y, sin embargo, una voz incómoda me dice "Pero, si no anima a leer ¿a santo de qué se desarrolla en las bibliotecas?"

Y yo me digo: ¿No habíamos quedado en que las bibliotecas no eran almacenes de libros sino lugares donde se encuentra viva la cultura? ¿No es la narración un medio de transmisión de ideas y sentimientos? Si lo es, debe tener su lugar en la biblioteca, no como cartel indicador "hacia los libros", sino con estantería propia. No un hueco pequeñito en

el cuarto de los trastos, sino el espacio que le corresponde a la palabra viva.

Si de bibliotecas hablamos, parémonos a pensar sobre un hecho. En la concepción actual de la biblioteca no sólo tiene cabida el libro. Se añaden fonotecas, videotecas, accesos a Internet, CD-ROM con software. Las bibliotecas se dotan de todo tipo de medios de transmisión de la información y el pensamiento. Y como usuario lo aplaudo y lo disfruto. Y si embargo, si introducimos la palabra, la vieja y bella palabra que tanto amamos, desnuda de todo artificio, sin necesidad de intermediario ni de soporte porque va de mí a ti, sentimos que tiene menos peso, ¿quizá porque viene sin envoltorio que la adorne?

Entiendo las bibliotecas como lugares donde encontrar la palabra y no sólo la escrita. Es más, permítanme una provocación: puesto que hoy por

hoy los cuentos en vivo son menos accesibles que los escritos, no sería descabellado pensar en las bibliotecas con una mayor preocupación por la narración que por los libros.

No debe haber sesiones de cuentos para que la gente lea. Debe haber sesiones de cuentos para que la gente escuche. Y sobre todo, debe haber sesiones de cuentos porque debe haber sesiones de cuentos.

¿O lo que ocurre es que el libro es un objeto sagrado, un fetiche, algo que vale más por lo que significa como objeto que por lo que contiene?

¿Qué son los libros sino el reconocimiento de que no podemos estar y dejamos una notita con lo que pensamos, pero si podemos, vendremos a decirlo en persona?

¿Preferiríais leer el cuento publicado de un narrador a escucharlo de su boca?

¿Qué son las palabras escritas sino la huella de lo que alguien imaginó una vez y no puede estar presente para contárnoslo?

La palabra dicha está viva. Nace de mi boca, crece en tu oído, se reproduce de boca en boca y cuando se deja de contar con ella muere.

Y, sin embargo, se da la paradoja de valorar más los libros sin palabras que las palabras sin libro.

Como narrador, me preocupa que aumente el número de escuchadores, no de lectores, aunque una cosa lleva a la otra.

Bueno, ni siquiera me preocupa tanto que aumente el número de escuchadores, como que los que vinieron se lleven de la sesión de cuentos algo pequeñito y precioso que no se puede explicar.

Como narrador quiero que la persona disfrute escuchándome, que sea una actividad enriquecedora. Como narrador mi objetivo es proporcionar una experiencia de narración, no de prelectura. Quiero que quien escucha, disfrute, piense, se conmueva, recuerde, se acuerde, imagine, se indigne, no olvide, se maraville... Curiosamente, lo mismo que persigue un buen libro.

Un cuento contado no debe intentar llevar a quien lo escucha al libro, sino al mundo que recrea el cuento.

Parémonos a pensar por un momento que la humanidad vivió muchos años sin escritura, pero realmente las personas empezaron a considerarse tales cuando la primera de ellas contó una historia.

Por favor, bibliotecarias y bibliotecarios, profesoras y maestros, personas del mundo, promocionad la lectura para que podamos tener escuchadores más preparados.>

“Això és llarg de contar”

Josep Franco, escriptor[”]

Amb aquest text, en Josep Franco va presentar el seu llibre “Això és llarg de contar”^{*} dins les activitats programades en el 1er Festival de Narració Oral “Encontes” realitzat a Altea (Alacant) del 21 al 24 d’octubre de 2004.

Altea, 23 d’octubre de 2004

“Bona vesprada a totes i a tots i moltes gràcies per haver-me convidat a compartir amb vosaltres una conversa a propòsit de la força de les paraules, que fan créixer el món i ens ajuden a comprendre’l millor. Perquè em sembla evident que si estem ací ara és perquè, a pesar de les pressions i dels menyspreus, a pesar de la falta crònica de temps i a pesar de les facilitats per evadir-nos que ens donen els mitjans audiovisuals i de les coloraines amb què intenten disfressar la realitat, tots els presents creiem encara en el poder de convicció de les paraules, tant si són orals com escrites i, per tant, no us hauré de convèncer dels beneficis anímics, intel·lectuals i fins i tot físics que ens pot proporcionar llegir o escoltar paraules meditates, assenyades i belles.

Supose també que si estem ací, cultivant l’esperança, és sobretot per veure què podem fer per convèncer els altres que

les paraules encara tenen màgia, encara ens poden ajudar a dominar els elements, a suportar millor les desgràcies, a compartir les alegries o a disfressar els fracassos d’experiències. Perquè al món hi ha encara molta gent que creu que les paraules són supèrflues, que tot es pot arreglar amb l’acció o, desgraciadament, amb la violència; gent que, fins i tot, odia els qui creiem en les virtuts de les paraules i tractem de cultivar-les, de conservar-les. I ens odien per motius que em resulten molt difícils de comprendre, encara que és evident que el primer indici que ens permet identificar una persona enemiga de la paraula raonable és, precisament, la seua ignorància, fomentada sovint pel mateix entorn, ni que siga per aplicar aquella dita tan coneguda que afirma que com més serem, més riurem.

I això resulta certament paradoxal en l’anomenat món de les comunicacions globals, un univers tan ple de paraules supèrflues i malintencionades. Perquè, amb tantes paraules com el món produeix al llarg del dia, només una lectura, una comprensió profitosa i, sovint, entre línies, de l’allau d’informacions en què vivim immersos, una anàlisi que ens permeta separar el gra de la palla, ens ajudarà a tenir criteri propi i a formar-nos una opinió raonablement objectiva a propòsit de les coses que passen en el nostre entorn.

[”] Aquest llibre forma part del fons bibliogràfic d’ANIN. Si t’interessa en préstec, pots sol·licitar-lo a la Noemí Caballer noemicaballer@hotmail.com

I he dit "en el nostre entorn" d'una manera molt conscient, perquè no em referia a les coses que passen en el món global i virtual que ens volen vendre, sinó a les que passen quotidianament en el nostre àmbit de convivència. Tot això de la universalització de les informacions, de la comunicació global, de l'aldea mediàtica, està molt bé a nivell teòric; però a l'hora de la veritat, el món que ens interessa és el nostre: el lloc on vivim o, més ben dit, on convivim. Perquè el món, a pesar de l'encertada metàfora de l'aldea, és molt gran i molt divers, però les persones concretes, les úniques importants de veritat, convivim en un àmbit molt específic, necessàriament abastable a nivell humà, que és el que tenim l'obligació de conèixer i, des del meu punt de vista, també de transformar, de millorar. I aquest coneixement, imprescindible per a sentir-nos part d'un col·lectiu humà, d'una cultura, d'una civilització, només es pot adquirir gràcies a la paraula, al llenguatge articulat, oral o escrit, l'ús del qual ens diferencia dels altres animals que poblen el planeta.

Per confirmar aquesta teoria, us convida a imaginar, ara que encara ens ho permeten, que ens trobem, una nit d'hivern, a l'interior d'una cova paleolítica. Des de l'exterior, apagat per les respiracions cadencioses dels cadells que dormen arrupits contra els pits de les seues mares, ens arriba el lament fúnebre d'un vent glacial que els més joves confonen amb el bram d'un monstre i els més vells reconeixen i respecten com a un enemic invencible. Però nosaltres, els membres del clan, ens sentim ben segurs, calentets i confortables al voltant del foc que hem robat als déus. I endormiscats però atents, escoltem el relat d'un vell mascle que, en una ocasió que es perd en la nit de la memòria col·lectiva, va matar una bèstia que no solament va aplacar la fam del clan després d'una llarga sequera, sinó que, al mateix temps, ens va ajudar a descobrir que

la carn d'aquell animal era comestible i nutritiva. Potser és una vella sense dents qui, amb la veu trencada pels anys i coberta amb unes pells tan gastades com ella mateixa, s'esforça a fer-nos comprendre com va sobreviure a un diluvi, gràcies a un arbre que es va posar en el seu camí i com, des d'aleshores, sabem que els arbres són els nostres aliats si volem remuntar un corrent d'aigua o passar a l'altra vora d'un riu que consideràvem infranquejable.

Potser és un mascle jove i vigorós qui ens explica com l'atzar el va portar a terres estranyes, on va veure meravelles que no tenen nom en la nostra llengua primitiva, inexacta i pobra de conceptes, com totes les llengües del món; unes meravelles, animals, persones, construccions o paisatges, que només podrem veure si tanquem els ulls i imaginem; unes meravelles que cadascú de nosaltres veurà d'una forma diferent, segons les nostres experiències i les capacitats de la nostra fantasia, com si llegíem un llibre.

O podria tractar-se d'una mare que ens relata com va salvar els seus fills de l'atac d'una fera i vol fer-nos comprendre com d'intenses eren les emocions que va sentir, amb quina força corria per les seues venes un riu de por, la sola menció del qual ens fa tremolar, a pesar que no hem viscut mai una experiència semblant, com ens passa quan una lectura ens fascina o ens fa emocionar...

Al voltant de la persona que relata, amb més o menys gràcia, amb més o menys perícia, la seua experiència, la resplendor de la foguera dibuixa una esfera màgica on els fets evocats prenen forma gràcies a les paraules del relator: la mateixa aurèola màgica que, en els nostres dies, envolta un lector concentrat, que l'aïlla del món i, al mateix temps, l'ajuda a comprendre'l millor i, en conseqüència, a estimar-lo amb els seus defectes i les seues virtuts.

I, encara que no podem estar segurs que les coses que ens expliquen són, estrictament, veritat, les expressions atentes i curioses de les nostres cares demostren ben clarament que ens hem deixat fascinar per la màgia de les paraules; unes paraules que sonen com fórmules sagrades que repetirem inconscientment perquè tenen la força de les energies positives i desconegudes, de la mateixa forma com, ara, podem repetir un vers, una frase, una idea que hem llegit...

No estic gens segur que aquesta escena que he tractat de descriure siga el primer fòssil de la literatura; però sí que estic plenament convençut que, ja aleshores, les persones necessitàvem escoltar històries i compartir-les. Històries reals o fantàstiques, protagonitzades pels déus o pels homes, que ampliaven les fronteres de la nostra existència, que enriquien les nostres experiències vitals, sempre limitades per l'espai i pel temps, que ens ajudaven a comprendre millor el món on vivim, ens feien participar, d'alguna manera, en l'aventura que acabàvem d'escoltar i ens permetien imaginar un altre món millor, més humà.

I estic també convençut que aquella antiga necessitat forma encara part de les necessitats naturals dels humans, com beure, menjar o relacionar-nos amb els nostres semblants. I que és, precisament, aquesta necessitat de sentir històries i de contar-les la que, encara avui, a pesar dels segles que han transcorregut des d'aquell moment, dóna un sentit, una utilitat molt pràctica, a la literatura, a la narració oral, a una representació dramàtica, a qualsevol ús racional de la paraula.

Des de temps immemorials, per tant, el paper dels escriptors, dels cultivadors de paraules, en una comunitat humana, ha estat molt concret i molt honorable. Es tractava, primordialment, de conservar l'antiga saviesa, com he intentat posar de manifest amb la meua última novel·la, *Això és llarg de*

contar, en el transcurs de la qual, una dona sàvia ens explica les experiències, els desigs, els sentiments que han condicionat la seua vida i que li han donat un sentit. Però aquells narradors d'històries també tenien l'obligació de millorar la tradició i d'enriquir-la amb noves aportacions que les generacions futures acceptarien i adaptarien a les noves circumstàncies, a la nova conjuntura històrica com, modestament, també he intentat fer jo en la novel·la, en incloure algunes reflexions, complementàries a la narració de la mare, que fa el fill a propòsit, sobretot, dels últims anys del segle passat.

Però la literatura no és només un refugi, un espai per conrear la nostàlgia o un microscopi que ens permet analitzar el passat, sinó que és també un espai des del qual podem –devem, crec jo– ampliar les fronteres reduïdes de l'existència; per això, des de fa temps, la literatura ens permet reforçar el pensament propi amb les idees d'una altra persona, la qual ens pot resultar molt llunyana en el temps i en l'espai i, al mateix temps, molt propera en l'aventura quotidiana de viure. Així, les experiències individuals acaben beneficiant la col·lectivitat i generen l'enorme riquesa que coneixem amb el nom de cultura.

La literatura, per tant, ens pot ajudar a canviar la realitat del món que habitem, a progressar personalment i socialment. Però aquest progrés no pot ser només "material", econòmic o tecnològic; ha de ser, sobretot, un progrés moral: la cultura ha de servir a l'home contemporani per ser conscient de la necessitat de respectar-se ell mateix, en primer lloc, i de respectar l'entorn on viu. I l'ha de dotar de les capacitats necessàries per a aprofitar els progressos tecnològics, per millorar en totes les facetes de la seua existència. Per tant, si la literatura, la cultura en general, no és útil a la societat que la genera, no té cap sentit.

Però, abans que algú no m'acuse d'ingenu, vull matisar en quin sentit entenc aquesta capacitat de transformació, aquesta

utilitat de la literatura. La literatura pot transformar la realitat, sempre que els escriptors treballem amb el desig explícit de satisfer, en primer lloc, les pròpies necessitats personals, ètiques i estètiques, i sempre que estiguem predisposats a incidir en l'opinió pública, si és que ens ho permeten, perquè, des de fa temps, els escriptors valencians no és que demanem la llibertat d'expressió, sinó que ens conformem a demanar la possibilitat d'expressar-nos.

Al País Valencià, tan anormal encara en molts aspectes, tan deficient en infraestructures culturals independents i amb uns mitjans de comunicació tan absolutament controlats i tan poc predisposats a facilitar un procés d'aproximació entre els escriptors i el seu públic real o potencial, el contacte amb els lectors resulta difícil. I la situació no facilita aquest coneixement mutu imprescindible: l'eterna crisi econòmica, les dificultats per aconseguir un treball i per mantenir-lo, les agressions al medi ambient en benefici d'una minoria, la precarietat de l'ensenyament públic i de la sanitat, l'ètica d'un bon nombre dels nostres dirigents polítics i financers i moltíssims altres problemes importants, deixen la cultura en un segon o tercer lloc. En aquestes circumstàncies, una de les poques formes que té un escriptor de saber què en pensa el públic, de saber si el treball que fa serveix, efectivament, per alguna cosa, de saber si val la pena continuar escrivint cada dia, és relacionar-se directament amb els lectors, participar en aquests diàlegs desiguals que s'estableixen al voltant d'un conferenciant, dels contertulis d'una taula rodona, de l'escriptor que visita un centre d'ensenyament...

En les circumstàncies actuals, només aquests contactes personals ens permetran assegurar-nos, en primer lloc, que, més o menys nombrós, més o menys exigent i més o

menys predisposat a tirar una maneta —bé a l'esquena, bé al coll de l'escriptor—, el "nostre" públic existeix, mereix tots els nostres respectes i tots els nostres esforços i té, probablement, uns interessos concrets. Per desgràcia, en el moment present, quan l'animadversió de les autoritats legítimes és palesa, només aquests contactes directes ens permetran descobrir que l'interès per la literatura i per la cultura en general no s'ha perdut del tot com ens volen fer creure alguns mitjans de comunicació que a penes es fan ressò de les nostres activitats, de la nostra producció escrita, de les nostres opinions...

Crec que, amb aquesta intervenció, que no voldria fer més llarga, he deixat plantejades, ni que siga d'una manera superficial, dues utilitats ben concretes de la literatura; dues utilitats que justifiquen plenament la seua vigència en el món contemporani i que, al mateix temps, fan imprescindible l'existència i la presència pública dels escriptors: preservar una manera de veure el món, de comprendre'l, i ajudar els nostres semblants a imaginar una altra realitat possible, com un primer pas per a iniciar les transformacions

necessàries".>

En Veu Alta

Contes a l'Alt Penedès

Del 3 al 12 de juny del 2005

Aquest projecte neix amb el desig de poder acostar a l'Alt Penedès, concretament al segment de públic adult de l'Alt Penedès, els contes i la narració oral. En definitiva, contes, històries, llegendes i mitologies, entre moltes altres opcions. La raó? Simplement perquè davant la imparable societat audiovisual i tecnològica, quelcom tan senzill com la paraula i el plaer d'escoltar-la sembla ser que perd força dia a dia; sembla que, de mica en mica, quedin arraconats com a arcaics mètodes de comunicació que ja no tenen res a veure amb nosaltres. De fet, res més allunyat de la realitat. Com a professional de la narració oral, m'agradaria reivindicar el fet de recuperar el delit per imaginar a través de les paraules sense intermediaris que ja ens fabriquin les imatges; escoltar i visualitzar alhora, de manera absolutament personal i intransferible, tot allò que puguem escoltar d'una història, d'un narrador o bé, en altres casos, d'un professor, un ponent, un orador... Mantenir viva la capacitat d'escolta sense recolzaments visuals ens condueix al valuosíssim tàndem "un espectador diferent/una història diferent". A banda d'això, tenim l'apropament d'aquest tipus d'espectacles al públic adult. Els contes ni són ni han estat mai patrimoni exclusiu de la infància, i encara que s'hagi pogut entendre i interpretar així moltes vegades, potser ja és hora que ens hi posem un altre cop tots plegats per tal de poder, com a adults, tornar a gaudir, i sobretot jugar, amb una bona història.

La proposta s'emmarca dins 10 dies d'actuacions per a adults en espais "externs", diferents als que són (o haurien de ser) habituals per la narrativa oral. Com a espais "externs", entenem tant llocs públics (claustres, places, cementiris, esglésies, restes arqueològiques...) com possibles participacions privades (bars, restaurants, masies...).

D'aquesta manera, volem apropar-nos a segments de públic que difícilment accedirien a aquest tipus d'activitats si no fos per vies o propostes alternatives a les ja existents i que, tot sigui dit de passada, no acaben de prendre

integrar-hi opcionalment diverses poblacions de la comarca per tal de poder diversificar aquest públic i poder portar aquesta oferta a espais més nombrosos i més variats.

Coordinació: Jordina Biosca

Narradors participants: Albert Estengre, Noemí Martínez, Agustí Ferrer, Noemí Caballer, Martha Escudero, Jordi Palet, Yoshi Hioki, Roser Ros, Carles Alcoy, Juanan Rodríguez i Jordina Biosca.

Localitzacions: Vilafranca del Penedès (Restaurant La Fàbrica, Museu del Vi, Plaça del Campanar, Cal Figarot, La Moderna), Sant Martí Sarroca (Cafè del Centre), Sant Pere de Riudebitlles (Plaça del Paper, Plaça de l'església, Piscina Municipal), Vilobí del Penedès (Pèlags de Vilobí), Santa Margarida i els Monjos (Refugi de la guerra civil del camp d'aviació republicana), Moja (Plaça Te Deum, sota l'església) i Sant Quintí de Mediona (Plaça dels Avis).

Jordina Biosca

"Respirar los cuentos"

Taller de narración oral

Profesora: Virginia Imaz

Del 27 al 30 de junio

16 horas intensas...

En la sala El ToquE, tuvimos el placer de contar con Virginia Imaz, que se dedica profesionalmente al mundo de la narración oral desde 1984. Además de ser una muy buena payasa (actriz y directora del grupo Oihulari Klow'n, además de pedagoga de clown), es una persona con una gran humanidad. Respecto al mundo de la narración, cuenta que cuando era niña tuvo la fortuna de tener tantas personas a su alrededor que contaban historias, que creyó que narrar era una forma de ser gente. Y que necesita escuchar y contar cuentos como respirar.

En este intenso taller pudimos redescubrir la respiración, identificar el aliento de las historias que contamos, experimentar el placer de contar respirando, respirar y contar con todo el cuerpo, el aliento y las emociones... Se trató el cuento como viaje y el cuento como árbol, además de

tomar conciencia de qué, cómo, por qué y desde dónde contamos.

Para Virginia, la respiración es muy importante antes, durante y después de la contada. Antes de contar es muy importante respirar, mirar la luz, el espacio, el público (tener escucha); el público siempre acaba respirando como el que cuenta. Así que en el curso respiramos mucho, mucho: inspiramos... expiramos (palabras éstas con sentidos diferentes) y, por suerte, nadie se hiperventiló; reencontramos la capacidad de sorprendernos como los niños (el aliento de la sorpresa) porque CONTAR es sorprenderse y sorprender a los demás. Y descubrimos que cada historia tiene su propio aliento, que hay que contar con la emoción, que no trabajamos con la memoria de la cabeza sino con la memoria del corazón, y que cuando alguien toma una historia ajena, tiene que hacerla suya para que tenga su aliento cuando la cuente y sea genuina e inimitable.

Hablamos con ella y juntos analizamos el cuento como viaje y el cuento como árbol. Nos pareció muy interesante todo este trabajo, aparte de otros que me gustaría contaros, pero me extendería muchísimo...

Bueno, como veis, estuvimos un fin de semana bien entretendid@s con el respirar de los cuentos y enc@ntad@s con Virginia. Fue una experiencia intensa que creo que a tod@s nos dejó respirando, inspirando, expirando... y suspirando al despedirnos.

Virginia hace cursos regulares en su caserío de Bergara (País Vasco). Desde la Sala El ToquE, esperamos volver a tenerla el próximo año (tanto para talleres de narración oral como para talleres de clown), así que ya tendréis noticias. Para cualquier otra información podéis contactar con la sala mediante este mail: salaeltoque@yahoo.es.

Mar Ortega
Sala El ToquE

Arenys De Contes

2n Festival d'estiu

Arenys de Mar

Del 23 de juliol al 3 de setembre
2005

El Festival de Narració Oral "Arenys de Contes" és fruit d'una llavor que es va plantar ara fa uns 8 o 9 anys, quan es varen començar a fer sessions de contes per a adults a la Biblioplatja.

El primer any només en va ser una, de sessió. Més endavant se n'hi varen afegir més a la Biblioplatja i a la *golondrina* (aquesta continua essent una oferta molt maca que permet gaudir, juntament amb els contes, de la visió des del mar de la posta de sol).

Veient que els arenyens anaven obrint les orelles als contes per a adults van néixer els "Racons de Contes". Una proposta força senzilla: una passejada nocturna, narradors i públic, pels carrers d'Arenys, tot fent parades a diversos racons de la vila on s'explica un conte.

Quan les dues propostes (els contes a la Biblioplatja i els Racons de Contes) varen ser, no només acceptades, sinó reclamades pel públic, es va veure clarament que s'havien d'ajuntar i va ser llavors quan va sorgir l'Arenys de Contes (l'estiu del 2004). Enguany ha estat la segona edició d'aquest festival que ha fet arribar, durant set setmanes, els contes per a adults a tothom que s'hagi volgut acostar les nits dels dimecres a la platja d'Arenys.

En una programació la constància és important. L'estiu passat, el primer en el que les sessions de contes s'oferien seguides (una cada setmana), la mitjana de públic va pujar un 100%, i aquest 2005 ho ha fet un 60% respecte del 2004. Aquest èxit (per a nosaltres ho és) pensem que ve de la difusió més àmplia que s'ha fet a la comarca i del que el festival ha fet créixer. En aquests dos anys,

l'Arenys de Contes en sí no ha crescut gaire, però de resultes del festival, els contes sí que ho fan. La temporada passada (de setembre a juny) a l'emissora municipal de ràdio va aparèixer un programa nocturn diari (de dilluns a divendres) on s'explicava un conte per a adults. Anava acompanyat d'algun comentari relacionat directament amb el tema del conte, amb els contes, amb la tradició, etc. Vist l'èxit del programa i del festival de contes d'aquest estiu, en la nova programació de Ràdio Arenys ens hem proposat engrescar els arenyencs perquè siguin ells els que cada nit (o totes les que es pugui) expliquin un conte per la ràdio. Si ja és maco sentir un conte abans d'anar a dormir, més maco ha de ser que cada nit l'expliqui algú diferent.

La voluntat de l'Arenys de Contes no és créixer com a festival (tot i que no en defuig), és tenir fills, és fer que al seu voltant creixi el gust pels contes.

Albert Estengre

Memoria y Voz

Relato, a manera de crónica, de unas jornadas sobre cultura tradicional en Cambrils (Tarragona)
4 - 8 de julio de 2005

Entre los días cuatro y ocho de julio de 2005 ha tenido lugar en Cambrils (Tarragona) la segunda edición del *Seminario sobre Educación "Memoria y voz"*. Se trata de unas jornadas, organizadas por el Ayuntamiento, que giran en torno a la importancia de la tradición oral como recurso educativo — literatura oral, música e instrumentos populares, memoria histórica, historias de vida, juegos populares, arquitectura tradicional, gastronomía, etnomedicina y etnoveterinaria, mitos y símbolos, etc.— y que funcionan como un curso o congreso, es decir, se compone de participantes invitados

y asistentes que se inscriben mediante matrícula. Van fundamentalmente dirigidas al ámbito de la enseñanza, aunque por su carácter abierto y multidisciplinar pueden interesar a un público más amplio y heterogéneo, como así ha ocurrido en las dos convocatorias ya realizadas.

Han sido días plenos en todos los sentidos: días que han alargado sus horas hasta el límite de lo imposible y con episodios llenos de emoción y de sorpresa.

El seminario "Memoria y voz" inició su andadura el verano de 2004. La idea era ofrecer a los docentes un foro de reflexión, de valor y calidad, para convivir e intercambiar experiencias; un espacio de formación más allá de los límites estrictos de lo académico y de las necesidades del currículum. Es decir, se pretendía buscar enfoques y planteamientos diferentes que contribuyeran a desarrollar el trabajo en el aula y que a la vez

abrieran nuevas perspectivas de estudio y análisis de materias como la historia, la literatura, la música, etc. desde el ámbito de la cultura tradicional. Y con la ambición de hacerlo con la autoridad de prestigiosos profesores y especialistas que nos ofrecieran sus conocimientos y su experiencia. La máxima ambición sería convertirnos en un referente, en toda España, en el estudio de las relaciones entre cultura tradicional y educación. Y estoy convencido de que lo conseguiremos.

En aquella ocasión, y casi como prueba piloto, le dedicamos tres días de julio y contamos con la participación de tres profesores de la Universidad de Tarragona: Joan Prats, catedrático de antropología, que nos habló de las historias de vida; el historiador Josep Sánchez Cervelló, quien orientó su intervención hacia el tema de la memoria colectiva y casi oculta: la guerrilla antifranquista —el maquis— en Cataluña; y

el profesor Ramón Oteo, que disertó acerca de memoria y literatura. Estas ponencias se completaron con tres talleres, dirigidos por el juglar Luis Felipe Alegre (poesía y oralidad), la narradora segoviana Claudia de Santos (cuento popular) y el cantante Jaume Arnella (romances y canciones). Cada uno de ellos hizo asimismo una actuación, de esas que el argot del espectáculo denomina “de pequeño formato”, para los participantes en el seminario, en horario nocturno y en los jardines recoletos de la Escuela de Música. Luis Felipe trajo un *Bululú*, Claudia contó cuentos, con esa naturalidad asombrosa que acaricia los oídos y envuelve los silencios, y el maestro Jaume Arnella dejó sobre el pequeño escenario todos sus años de sabiduría interpretativa. La noche del verano mediterráneo, el jardín umbrío con adelfas, plátanos y moreras, el rumor incesante del agua en el surtidor... crearon el clima necesario para esos inolvidables momentos de placer íntimo y sereno que calman los desasosiegos del alma.

Cerramos aquel primer seminario con la actuación de Paco Ibáñez, como ejemplo insustituible de los dos conceptos que se reunían en su título: memoria y voz. Pocos como él han sabido dar voz a la memoria, literaria y política, de nuestra reciente historia común.

Estos cinco días del mes de julio de 2005 han traído Cambrils un buen número de personas para participar o asistir al *Seminario “Memoria y voz”* en su segunda convocatoria. Como ponentes han intervenido, entre otros, el musicólogo Antoni Rosell, director del “*Arxiu Occità*” de la Universidad Autónoma de Barcelona, donde ejerce como profesor de literatura de lenguas románicas e intérprete de música antigua —su proyecto de grabación íntegra del *Cantar de Mio Cid* sigue en curso y acaba de editar *Los romances del Quijote*—; la profesora Lina Rodríguez Cacho, que nos embelesó a todos hablando de los ecos árabes en la lírica hispana; el etnógrafo Salvador Palomar, miembro del grupo de estudio sobre temas etnográficos y antropológicos *Carrutxa*, plenamente consolidado y con gran prestigio en Cataluña; el músico e investigador sobre cultura popular Àngel Vallverdú, uno de los grandes *flabiolaires* —tañedor de *flabiol*— de la música

tradicional catalana; el antropólogo Luis Vicente Elías, recién regresado de México tras cuatro años de investigación en tierras americanas...

El reencuentro con Luis Vicente ha sido una de las grandes satisfacciones de esta semana que hoy cerramos. Hacía mucho tiempo que no compartíamos un rato de charla y un vaso de vino. Luisvi es todo un personaje. Doctor en antropología, profesor universitario, uno de los mejores especialistas en la trashumancia —aquel nomadismo que durante siglos hizo vida de las cañadas y caminos de la vieja Castilla y Extremadura—, autor de libros sobre religiosidad popular, recopilador de leyendas riojanas, una autoridad en el mundo del vino... Cuando le conocí, allá por 1985, era el santero de la ermita de Nuestra Señora de Lomos de Orios, en la Sierra de Cameros, donde había recabado por su convencimiento absoluto de que el trabajo de campo es la base esencial para los estudios antropológicos. Estaba sumergido en una investigación acerca de religiosidad popular —además de otras costumbres tradicionales— y decidió realizar una inmersión completa en aquel mundo que pretendía analizar, como antes lo había hecho en el pastoreo o en la pesca de altura de los atuneros del Cantábrico. Había logrado el puesto de santero en una subasta a la baja, ofertando un sueldo de 35.000 pesetas —creo recordar— y un generador; y allí estaba, con Lola y su hijo Martinico, en medio de la sierra riojana, aislados por la nieve cuando llegaban los fríos del invierno. Después dirigió la Fundación CajaRioja, vivió en México durante varios años, como profesor de la Universidad de Guadalajara, y en la actualidad, tras su regreso, de nuevo en La Rioja, trabaja en el terreno de la cultura del vino.

Además de los conferenciantes mencionados, han impartido distintos talleres la narradora mexicana Martha Escudero, Jaime Santos —actor y director teatral salmantino, más conocido como Jaime de La Chana—, el giróvago granadino Javier Tárraga y el grupo de música tradicional Mayalde, de Salamanca. Al igual que el pasado año y también en la nocturnidad de los jardines de la Escuela de Música, disfrutamos de la actuación de cada uno de

ellos para un público incondicional y entregado.

Martha Escudero, sávida y menuda como los chiles de su tierra, contó historias llenas de gracia y fuerza expresiva, de tragedia oculta por el humor tierno que las adorna: cuentos de amores difíciles o imposibles, historias de buenas mujeres de moral distraída, relatos con la vida y la muerte como protagonistas... A Martha la conocí el verano pasado, en Segovia: el acaso de la vida, ella viviendo en Barcelona y yo en Cambrils, vamos a encontrarnos a la sombra del acueducto. Ambos interveníamos en el Festival de Narradores Orales, ella como contadora y yo recitando versos en el patio de la Casa-museo de Antonio Machado, dentro del ciclo "La poesía también cuenta", circunscrito en el festival. En la Casa de Andrés Laguna, donde actuó ante cerca de quinientas personas, sacó un pañuelo de su corazón zurcido y secó sus lágrimas, y las nuestras, para no desperdiciar el agua que nos brota del mar del sueño —que me perdone Alexander el remedo.

También en Segovia volví a coincidir con Jaime de La Chana. Fue allí, mientras compartíamos versos callejeros, donde me habló de *Entre diluvios*, un montaje de teatro de objetos basado en los mitos bíblicos. Ése es el espectáculo que ha traído a Cambrils, todavía resonando en sus oídos los ecos del enorme éxito conseguido en el Festival Titirimundi. Lirismo y humor en textos muy cuidados, dominio pleno de los recursos teatrales y una asombrosa capacidad histriónica son los recursos que emplea Jaime Santos para atrapar al público entre sus redes de cómico bregado en mil leguas de camino. Y nos prendió a todos en la malla de su

sabiduría escénica mientras la noche de julio cubría el horizonte marinero de Cambrils.

Javier Tárraga, granadino que compone, interpreta e ilustra sus romances, dio lo mejor de sí mismo en el recital que cerró el seminario, el viernes día 8 de julio. En su primera actuación, en los jardines de la Escuela de Música, estuvo nervioso e intermitente, sin embargo, el viernes se mostró pletórico en un concierto colectivo en

el que intervinieron, además, Jaime Arnella —que repetía presencia en «Memoria y voz»—, los Mayalde y Adolfo Osta. Siento un cariño muy especial por Adolfo, una de las mejores voces de la canción tradicional en España, porque le he visto crecer como intérprete desde los primeros años noventa, cuando acompañaba a Rosa Zaragoza; una de sus primeras actuaciones fue en Cambrils, en el homenaje a Joaquín Díaz de 1991: desde entonces ha grabado alrededor de una decena

de discos y se ha convertido en una referencia imprescindible de la llamada música de raíz.

Los salmantinos Mayalde forman parte de mis apegos más hondos. Y no hablo de ellos como intérpretes de canción tradicional, pues son, sin ninguna duda, los mejores: nadie se acerca a esa forma tan esencial, prístina y transformadora a la vez, de interpretar coplas y tonadas, rondas y romances. Hablo desde el punto de vista personal y afectivo. Son ya años y años de amistad y de una relación constante, en la que no pesa el tiempo, la distancia ni la ausencia. El tío Eusebio y la tía Pilar son ya parte de mi familia, esos familiares lejanos que, sin embargo, tenemos siempre presentes en nuestros recuerdos y con los que cada nuevo encuentro se convierte en Nochebuena, aunque sea en el mes de julio. Por todo ello volvían de nuevo a Cambrils y,

ahora, acompañados de sus hijos, Laura y Arturo, que apoyan sobre el escenario el arte casi de prestidigitador de Eusebio y la voz quebrada y maternal de Pilar. Y como siempre hicieron de su intervención un momento de inolvidable felicidad para quienes allí estábamos: las cucharas con ritmo de charrada, la sartén que acompaña la ronda, los reclamos de perdiz en el romance, el pandero cuadrado de Peñaparda, la gaita y el tamboril, los vasos al compás de la jota...

Nos queda en la boca y el recuerdo el regusto amelado de estos días compartidos y la satisfacción de saber que el *Seminario "Memoria y voz"* empieza a consolidarse. Se abre ya el tiempo de espera para la tercera edición, entre los días 3 y 7 de julio de 2006: aquí, en Cambrils, a orillas del viejo Mediterráneo, os esperamos.

Ramón García Mateos

*Poeta y concejal interino de educación
del Ayuntamiento de Cambrils*

Contes a L'ombra Del Pedraforca

Saldes

20 d'agost de 2005

Va ser el dissabte 20 d'agost, per la festa major de Saldes, un poblet al peu del Pedraforca, catau de bruixes. Una sessió de contes per a nens i nenes a la plaça al punt de migdia i una altra per a grans a l'Hotel de ca l'Andreu, enmig d'un boscatge de pi roig, fora poble, a l'obaga. La Roser Ros i la Martha Escudero no filaven com les velles mares narradores: ho brodaven. Les cares i els ulls d'una cinquantena de criatures ho expressaven de meravella.

La sessió del migdia va servir per fer boca, i per reblar l'anunci que a la nit hi

hauria contes per a grans. "És que també hi ha contes per a adults?" preguntaven uns, entre incrèduls i sorpresos. "Contes picants, "catxondos", eh?" comentaven d'altres amb rialla de murri... Parelles joves o no tant, de can fanga...

El fet és que al vespre va començar a ploure i no va parar, érem a 9º i que, a més, jugava el Barça. A fora, impossible: ni focus, ni tauletes de terrassa, ni llumets íntims... Vam optar per entrar i encendre la llar de foc, i va començar a venir gent, en cotxe, a peu, gent del poble, de ca l'Elies, de cal Xisquet... més d'una vintena, alguns ja d'una certa edat, dels que saben prou que els contes no són un entreteniment de criatures ni per a "mayores con reparos", sinó que formen part del viure de la comunitat.

La sessió va ser esplèndida, a mitja claror de la llar. La Roser i la Martha es van treure de les seves motxilles -i no del tòpic bagul-, uns contes inconsútils i subtils com de seda o de la tela de què es fan les ales delta o, estrafent Shakespeare, de la mateixa matèria dels somnis. La sala d'estar de l'Hotel de ca l'Andreu, un marc especial; l'experiència, irrepètible, vam comentar després, mentre la gent, agraïda, ja se'n tornava a casa. Irrepètible? Ara hi ha un col·lectiu de famílies que demana una sessió semblant a l'entorn de Tots Sants...

Joan Soler i Amigó
organitzador

Vi Jornada Europea de la Cultura Jueva

El patrimoni culinari

Barcelona

4 de setembre del 2005

Vet aquí una jornada cultural en la que els contes van tenir un paper important. Les jornades europees de la cultura jueva s'organitzen a Espanya des dels ajuntaments, a les ciutats que pertanyen a la *Red de Juderías* i a d'altres ciutats associades, és a dir, ciutats on el patrimoni jueu no tan sols és patent, sinó que es fa un esforç per rehabilitar-lo,

divulgar-lo. Cada any hi ha un tema comú a totes les ciutats europees, i aquest any va ser el patrimoni culinari.

Aquí, a Barcelona, on hi ha una presència jueva important, aquest programa ha estat organitzat conjuntament per les 2 comunitats jueves més arrelades (CIB i Comunitat jueva ATID de Catalunya) i l'Ajuntament de Barcelona.

La impulsora i principal organitzadora del projecte va ser la Dominique Tomasov, membre de la comunitat ATID. Ella és arquitectessa i des de fa més de 6 anys proposa per mitjà d'*Urban Cultours project* unes visites del Call de Barcelona explicades des d'una perspectiva jueva.

Amb ella vam idear un programa on fossin presents totes les tendències i on es pogués descobrir la cultura jueva tant a través del coneixement com a través dels sentits (gust, vista, tacte, oïda).

Al matí, les comunitats jueves van parlar de la *kaixerut* (regles dietètiques segons la tradició jueva) des d'un punt de vista religiós, espiritual i social, seguit d'una sessió de "Contes jueus dolços i salats", que parlaven del menjar en "versió jueva"...

Després de l'aperitiu ofert per l'Ajuntament, tothom qui volgués podia trobar-se a la teteria de Call *Caj Chai* per sentir música jueva i tastar els deliciosos pastissos sefardites de l'Illa de Rodes, preparats per la xef Janet Amateau.

A la tarda, la Dominique i jo vam estrenar una visita del Call per a famílies amb nens, en forma de gimcana contada. Grans i petits havien de buscar, recordar, veure coses de les que havien sentit parlar tant en les explicacions de Dominique com en els meus contes, tots ambientats en el Call.

Al vespre, la Plaça del Rei va quedar atapeïda de gent que venia a sentir el grup de música sefardita *Mashalà*.

Aquesta jornada, a banda de ser tot un èxit, ens demostra que els que volen divulgar una cultura compten cada vegada més amb els contes. I els que la volen conèixer, també...

Per a més informació:

Sobre la *Red de juderías* : www.redjuderias.org

Sobre les visites al Call: www.urbancultours.com

Catherine FAVRET
narradora participant

La Mercè De Conte 2005

Barcelona
23, 24 i 25 de
setembre

Apassionant. Així va ser La Mercè de Conte 2005 de Barcelona, que en aquesta edició va comptar amb el treball de més de seixanta narradores i narradors. Tots es van posar en marxa gràcies a la invitació que l'Institut de Cultura de Barcelona va fer a l'ANIN de participar a la festa de La Mercè 2005.

El projecte es va iniciar el mes de maig i la il·lusió per narrar va desbordar els llistats des del primer moment, millorant el nivell de participació de la convocatòria de l'any anterior. Alguns mesos de preparació van donar com a resultat una explosió massiva de la narració oral als carrers de Barcelona, on narradores i narradors de tota mena, experiència i procedència, van treballar i van gaudir plegats preparant i escollint els contes. Una feina llarga i dura que ens va proporcionar molt de plaer.

La coordinació del projecte no va ser fàcil, ni tampoc van ser pocs els nervis que van precedir la festa, ni els cansament en les veus que van narrar hores i hores. No obstant, el treball, les anècdotes, els semblants de tots els participants en el projecte, van reflectir l'emoció del moment que estaven compartint en el punt àlgid de la festa.

Hi va haver quatre escenaris fixes i quatre cercaviles o escenaris itinerants. Als escenaris fixes, la temàtica dels contes responia a la petició realitzada per l'Institut de Cultura (contes tradicionals catalans, contes de gegants i nans, contes de llibres i llibreries, contes del mar i els mariners, i històries entorn del bestiar) Als cercaviles de contes, els narradors i les narradores van oferir les seves millors històries, seleccionades especialment a cada instant i per a cada públic concret.

Els escenaris es van omplir i els cercaviles els seguiren desenes de persones durant llarga estona, sorprenent fins i tot als propis narradors i organitzadors. Naturalment, va haver-hi premi a la fidelitat. Aquelles nenes i aquells nens que van visitar tots els escenaris de contes van aconseguir una sessió de contes particulars a domicili, totalment gratuïta.

No va faltar un equip de treball que tingués cura dels mitjans de comunicació i que va aconseguir que els contes estiguessin presents en algunes emissores de ràdio i a la premsa escrita i electrònica, tot i que i les hores invertides no van tenir la gran recompensa que tots i totes haguéssim volgut.

Això sí, en definitiva, es va fer difusió de la narració oral, els participants vàrem gaudir de la festa i els contes van ser als carrers, als patis, als racons, als escenaris, a les places, als centres cívics, a les biblioteques, a les boques dels narradores professionals i espontanis – que també n'hi va haver – i al cor dels que van escoltar i van compartir la nostra il·lusió: la de narrar i la de fer-ho tots plegats.

La Mercè de Conte 2005, programa d'Arts de Carrer

Fitxa tècnica:

Idea original i coordinació general: ANIN - Associació de Narradores i Narradors, sota proposta de l'Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona.

Coordinació: Ignasi Potrony i Esther Subias.

Coordinació de mitjans de comunicació: Patricia McGill i Carol Westerman

Agraïment especial a www.naocat.com, per la difusió realitzada, i a Ilsa, per la traducció simultània a llenguatge de signes a l'espai del Museu de Zoologia

Galeria de imatges: www.naocat.com (galeria)

Narradores i narradors participants:

Yoshi Hioki, Yolanda Diaz, Xavier Gállego, Willo, Teresa Trillas, Teresa Cubí, Susana Velázquez, Susana Tornero, Sofia Garcia, Sergi Gil, Sabrina Meini, Rubén Martínez, Roser Ros, Rosalia Vila, Rosa Vilà, Patricia McGill, Pablo Albo, Noemí Caballer, Món Mas, Martha Escudero, Maria Esperança Pujol, Maria Artasu, Margarita Borrás, Margarida Roca, Mar Ortega, Manuel Puig, Mª José Pedragosa, Lola Barceló, Juanan Rodríguez, José Luis Guerrero, Iván Zepeda, Iolanda Serena, Imma Guiteras, Ignasi Potrony, Ferran Martin, Fermín Rodriguez, Esther Subias, Kristinoska, Catherine Favret, Carolina Ortiz, Carol Westerman, Carlos Perales, Blai Senabre, Benja, Arnau Vilardebó, Anna Garcia, Anna Gabernet, Anna Figueras, Alícia Molina, Albert Marqués, Albert Estengre. Ens van regalar algun conte: Sussagna Navó, Laura Rodríguez, Joxemari Carrere, José Campanari i Domingo Chinchilla.

Altres projectes de narració de contes durant la Mercè:

Carpa al Passeig de Gràcia amb contes proposats pel Museu Etnològic de Barcelona, i al mateix lloc i també a algunes biblioteques, per proposta del Consorci de Biblioteques de Barcelona.

Marató de Contes per la Pau i el Drets Humans, organitzada per la Casa de los Cuentos.

Mostra de Narradors "Contes Emergents", organitzada pel Centre Cívic Pati Llimona, en la seva cinquena edició.

Contes per telèfon, organitzats pel Centre Cívic Pati Llimona.

Més informació a: info@anincat.org

ESV

II Encuentro de Cuentistas

ó 2º Encuentro de Narradores y Narradoras Orales

Mondoñedo

30 Sep – 2 Oct

Quan em pregunto perquè em va agradar la trobada de narradors/res a Mondoñedo (que em va agradar molt), resulta que la resposta em sembla tant senzilla que em fa pensar que no m'hi fixo prou. Em va agradar conèixer tanta gent que també es dedica al mateix que jo i veure una altra vegada que la manera de fer, la mecànica a seguir a l'hora de treballar amb els contes, en general, no és tant diversa (una altra cosa és la "punxa", més o menys interessant, que cadascú amb el seu cap li pugui fer a les històries que explica). Això sol va fer que de la trobada en tornés una mica renovat.

Penso que perquè un conte surti més o menys bé necessita, bàsicament, la implicació de qui l'explica. És per això que veig que aquesta feina és solitària i en aquest sentit, Mondoñedo em serveix per agafar una mica de perspectiva de mi mateix. Les microponències m'han obert cap a qüestions en les que no havia pensat, m'han parlat de temes que m'amoïnen actualment i també de coses en les que ja no hi penso.

Ara em ve al cap un dels temes que es va tocar (i no és pas que en el seu moment no m'interessessin els altres, ans el contrari): es va intentar posar un nom a la figura del narrador de contes, *cuentero*, contacontes... o no sé com dir-ho (ja es veu que no hi va haver

acord). Temps enrere jo també hi hagués dit la meua en això, però ara penso que potser no cal, com més va menys importància li dono. I potser n'hi hauria de donar, seria la manera que no em miressin estrany quan dic a què em dedico. Suposo que si algú que no estigui ficat en això dels contes ens hagués vist, s'hauria quedat molt sorprès veient que en una trobada de tants narradors/res no hi havia acord a l'hora de posar nom a l'activitat que tots compartíem.

Albert Estengre,
narrador assistent a la trobada

ENCONTES, 2on Festival de Narració Oral d'Altea

Altea, Alacant

20 al 23

d'octubre 05

Narradors participants: Mitja lluna, Maricuela, José Campanari, Ós mandrós, El tio Vicent, Patricia Picazo, El gran Jordiet, Martha Escudero i Matilde Magdalena

Fins no fa molt de temps, les notícies, les creences, els desigs, la manera d'entendre el món, es transmetien de forma oral: les iaies als nets, els pares a les filles. És aixina com han nascut i neixen la majoria dels contes, que utilitzen els mites i els personatges imaginaris per a reinterpretar el món que envolta a qui conta el conte.

Actualment vivim en el món de la imatge, tot i que des de fa uns anys s'està produint una recuperació del narrador oral com a hereu de l'ancestral art de contar.

El Festival ENCONTES és una proposta nascuda de la nostra inquietud com a narradors, per contribuir a la recuperació d'aquesta tradició mil·lenària. Per això hem volgut convertir Altea durant uns dies en la vila dels contes, omplint les seues places i racons d'oralitat.

Hem volgut traure els contes als carrer, a les places, per apropar-los a la gent. Tot açò ha estat organitzat per Aktes Teatre i ha estat possible gràcies al suport i patrocini de l'Ajuntament d'Altea i la Regidoria de Cultura i Educació, sota la coordinació i direcció de Blai Senabre i Ribes, contacontes i actor.

Les activitats que s'han fet durant els dies 20, 21, 22, i 23 d'octubre d'aquest any, han estat les següents:

Contes a les places. Sessions a les places d'Altea dirigides a un públic adult i familiar.

Contes per als col·legis. Sessions realitzades per als col·legis d'Altea. Els xiquets anaren a les places per escoltar contes.

Paraules de nit. Sessions que es feren a les 12 de la nit dirigides als més tranuitadors.

Contes a les residències d'avis. Sessions per apropar la narració oral a aquells grups que per les seues característiques especials, no poden o no solen acudir als espais de narració.

Café, copa i conte. A la cafeteria l'Alteana vam dur a terme aquesta "tertúlia contística". Amb la presència dels narradors, parlàrem del món del conte, dels contacontes i de tot allò que l'envolta. A més a més, presentàrem la revista *Tantàgora* i també férem la presentació del llibre *De conte en conte*, de Vicent Pardo.

Histories del meu poble. En una plaça contàrem històries, anècdotes o llegendes d'Altea i rodalies, intentant que els propis veïns d'Altea s'animaren a contar-nos aquelles vivències, reals o imaginàries, que estan mig amagades dins la memòria popular.

En total han estat 22 sessions (inclosa l'animació de carrer) realitzades durant quatre dies per 10 narradors professionals de les més variades procedències. Volem destacar també que quatre persones del poble han sortit a l'escenari per a contar-nos algun conte.

Gràcies a la bona acceptació del públic, amb una mitjana de 100 persones per sessió, l'Ajuntament ens ha tornat a donar suport per organitzar el 3er ENCONTES, que es celebrarà durant l'octubre del 2006.

Blai Senabre i Ribes.
Direcció del festival

Curs "El contador de historias, las historias y el acto de contar"

Impartit per J. L. Campanari.

Barcelona, 16 i 17 de setembre, 14 i 15 d'octubre i 18 i 19 de novembre.

Ofert per ANIN, amb la col·laboració del Centre Cívic Pati Llimona.

És ben curiós com nou lletres, c - a - m - p - a - n - a - r - i, poden despertar tant interès. L'èxit de participació va ser molt alt, a l'igual de la llista d'espera. Els dubtes abans del curs eren molts: què ens ensenyarà aquest narrador que sorprèn al seu públic mocant-se davant d'ells i un cop diu la primera paraula ja els té a tots a la butxaca? Què hi ha sota d'un curs amb un títol tan genèric?

Ben aviat Campanari ens va deixar clar que no tenia cap mena d'intenció de respondre preguntes. Per a ell, l'èxit del curs es mesurava en la quantitat de preguntes generades i no de respostes trobades. I així va ser, el curs era intens i removia tant la nostra essència de narradors que quan tornàvem cap a casa amb el tren, per exemple, érem incapaços de llegir cap llibre ja que necessitàvem pensar i pensar en tot allò que ens havíem qüestionat. En cap moment ens va donar cap lliçó magistral, ni ens va dir cap veritat absoluta, sinó que ens va guiar amb les seves dinàmiques i les seves paraules cap a on cadascú volia arribar.

Per altra banda, el que primer em semblà força estrany, dividir el curs en tres blocs i repartir-los en tres mesos, va resultar ser un encert. Després de cada bloc teníem un mes per reflexionar, experimentar, dubtar, assumir tot allò que ens havíem preguntat a cada sessió del curs, ja fos davant del públic o en els nostres pensaments més interiors.

Després de les trenta hores de curs vàrem sortir força diferents de com vàrem entrar dos mesos abans: amb més preguntes, amb alguna resposta, amb moltes ganes de treballar això i allò altre, amb més visions del món de la narració, gràcies a tots els que érem allà, amb un esperit més crític i amb moltes ganes de fer allò que ens havia dut a aquest curs: narrar i narrar.

Anna Gabernet,
narradora assistent la curs

Princesas olvidadas o desconocidas

LECHERMEIER, Philippe;
DAUTREMER, Rébecca
Edelvives, Barcelona 2005

Amb il·lustracions de gran força i humor es presenta, en ficció, el món de les princeses dels contes com si d'una enciclopèdia de consulta es tractés.

Els detalls en els dibuixos i el tractament humorístic dels textos permeten una mirada fantàsica plena d'ironia i jocs de paraules. Es un llibre de gran format editat amb molta cura, les il·lustracions són detallistes, de gran qualitat, es pot regalar a qualsevol edat.

Pep Duran

La cambra prohibida

EZQUIETA, Itziar
Ed. OQO Editora, Pontevedra 2005

Arrelat als contes clàssics, aquest text ens recorda el personatge de Barba Blava i diferents fets meravellosos i sanguinaris que tenen reparació en l'imaginari. Un llenyataire, tres filles, un gegant, monedes d'or, una orella xerraire per dinar, un engany, colls tallats, una cambra secreta i una clau que no pot utilitzar-se. El conte pren força a través de la tragèdia sanguinària i l'enginy de la germana petita, però es recolza principalment en les seves il·lustracions.

Pep Duran

Jaime y las bellotas

BOWLEY, Tim; VILPI, Inés
Ed. Kalandraka, Pontevedra 2005

El pas del temps i la generositat de la natura s'explica de manera circular a través de la vida de les persones, les plantes i els animals. Tot serveix i la vida continua encara que a voltes sembli que les coses es malmeten.

En Jaume planta un aglà i aquest triga molt de temps a fer-se un roure per seure sota la seva ombra, i també a fer molts més aglans; pel camí queden molts esforços.

Pep Duran

La mosca

A: Un dia perfecto puede llegar a ser una pesadilla

GUSTI
Serres, Barcelona 2005

En la descripció pas a pas d'un dia de bany d'una mosca, com si es tractés de l'anada a la platja d'un de nosaltres, en Gusti basa la singularitat d'aquesta àlbum de gran qualitat gràfica i narrativa. La sorpresa la trobem en endevinar l'indret on la mosca ha escollit per a banyar-se. És un llibre que fa riure a totes les edats i enganxa per les seves il·lustracions.

Pep Duran

Verlioka

PATACRÚA & MAGICOMORA
Ed. OQO Editora, Pontevedra 2005

Té nassos

LIVÁN, Paco; PRIETO, Inés
Ed. OQO Editora, Pontevedra 2005

Cadascun d'aquests dos llibres conté un conte que segurament ha nascut d'una antiga rondalla. Només cal llegir el text de la primera pàgina de "Té nassos!": "Una vegada hi havia un mag molt vellet que tenia tres filles. Un temps abans de morir els va deixar en herència..."

La història enganxa, les il·lustracions són magnífiques, l'edició summament acurada, però... llàstima que els editors no indiquin la procedència dels arguments, dels motius que els conformen. Amb una breu nota al principi n'hi hauria prou i seria un bon homenatge a la rondallística, que és la llera on molts anem a cercar bones històries, encara que després les versionem.

Roser Ros

Els ciurons que tornaren minyons

Sa rondalla d'en Vit

L'amor de les tres taronges

Es ca d'en Bua i es moix d'en Pejulí

Contes de rondalles per a infants
versionats per Joan Bibiloni

trets de *l'Aplec de Rondalles Mallorquines*
d'en Jordi des Racó
i editats per Satie Produccions
Audiovisuals.
www.lestrestaronges.com

Les il·lustracions d'aquests quatre llibrets no tenen res de contemporànies, més aviat recorden els dibuixos que il·lustraven les *rondaies* de l'editorial Moll. Però és un bon material, els textos són ben ritmats i com que van acompanyats d'un CD-Rom i d'àudio, fan de bon mirar i escoltar quan es va en cotxe o s'és a casa o a l'escola.

Roser Ros

Contar con los cuentos

ORTIZ, Estrella
Ed. Ñaque, Ciudad Real 2002

En moltes converses amb narradors m'he trobat parlant i discutint sobre la solitud del narrador, sobretot en les fases de preparació. Segurament, en molt casos és així: cadascú a casa seva treballa a la seva manera i amb el seu "mètode" tota mena d'històries i de sessions. Segurament moltes vegades hem pensat si la nostra manera de treballar era correcta i ens hem preguntat com ho deuen fer els altres.

Doncs bé, aquest llibre ens pot ajudar a resoldre part d'aquests dubtes. Llegint-lo podrem veure una forma de treball, la visió de la narració d'una persona que porta molts anys dedicant-se a l'art de narrar històries: l'Estrella Ortiz.

L'Estrella va començar a narrar a la biblioteca de Guadalajara cap als anys 80 i des de llavors ha narrat a tort i a dret. Citant les paraules de Blanca Calvo en el pròleg us diré que "el principal mèrit del llibre és que parteix d'una llarga experiència, l'autora no afirma res del que no n'estigui profundament convençuda ni explica res que no conegui de primera mà".

Mentre llegia aquest llibre em trobava molts fragments dignes de ser marcats, apuntats i

posteriorment reflexionats. Un dels que més em van marcar va ser aquest:

«Walter Benjamin dice, a propósito de un capitán, según él, el primer y quizás el único narrador que se había tropezado en su vida: "...al recordar las muchas horas que el capitán pasaba recorriendo el puente de mando desde un extremo al otro, mirando distraído a lo lejos, comprendí también que quien no se aburre no sabe narrar". (...) Al igual que sobre el silencio nacen los sonidos, es sobre el "no hacer" donde podemos "hacer" algo valioso. Esta es la necesidad, y los beneficios, de

aburrirse que tiene un cuentista en las etapas de preparación del cuento. »
Aquest llibre ve acompanyat d'un CD amb una sessió de contes de la mateixa autora.

Anna Gabernet

Historia del rey transparente

MONTERO, Rosa
Ed. Alfaguara, Madrid 2005

Aquesta és l'última novel·la de la Rosa Montero.

La contraportada d'aquest llibre pot causar diferents reaccions, us en mostro una part: "Siente el corazón que late bajo la piel de hierro. (...). Original y poderosa, la

novela de Rosa Montero tiene esa fuerza desbordante de los libros llamados a convertirse en clásicos". Algunes de les reaccions que se m'acudeixen són les següents: no llegir-la pel caire de *best-seller* que se li dona; llegir-la per aquest mateix motiu; pensar que sovint l'escriptor no acaba participant en la redacció de la contraportada i valorar-la per altres motius: els bonics colors de la portada, la curiositat per conèixer la història del rei transparent, la qualitat literària...

Sigui com sigui, la lectura d'aquest llibre no deixarà indiferent a cap narrador. Són moltes i molt variades les referències a la narració: des de l'enigmàtica i fatídica història del rei transparent, passant pels relats idealitzats del rei Artús i la terra d'Avalon, fins a les històries que durant tot el llibre expliquen tota mena de personatges del

segle XII (trobadors, reines, pageses i pagesos, cavallers, càtars, monjos o monges...).

Historia del rey transparente és una novel·la de molt àgil i divertida lectura que reflexiona sobre el poder que tenen les paraules i que sovint ens fa un regal tot mencionant una història, un espectacle de trobadors, una reflexió sobre algun conte com, per exemple, la faula de la granota i l'escorpió...

En definitiva, com a narradora m'encanta descobrir que la narració també és molt present en les novel·les més actuals i venudes a Espanya.

Anna Gabernet

Tantágora

Publicación dedicada a la narración oral:
al cuento, a los narradores

TANTÁGORA

Publicación dedicada a la narración oral, al cuento, a los narradores

Ha salido ya una revista de ámbito nacional e internacional sobre la narración oral. Se llama Tantágora.

Tantágora es un ser fabuloso de color rojo que tiene, entre otras cosas, tres hileras de dientes, es decir, tres bocas, y también es una revista.

Esta revista, plural en su composición (un comité de redacción constituido por gente de distintas regiones de habla hispana) da la palabra a más de tres bocas, y nos da a nosotros narradores, material para pensar y cuentos para "pescar"...

Como buena francesa que soy, educada a la francesísima usanza cartesiana, a través del monolítico sistema de pensamiento "tesis-antítesis-síntesis", adentrarme en Tantágora, número 0 fue como adentrarme en un bosque frondoso.

Primero, en el editorial, los miembros del consejo de redacción empezaron a hablar de la bestia-revista Tantágora. ¿Dónde estaba la tesis? ¿Y la antítesis? ¿Puede una revista ser seria, decir algo importante y proponer temas de reflexión usando así alegremente de las metáforas y de los cuentos? Eso me preguntaba yo. Seguí leyendo.

Primer apartado: *Va de pensar*, sobre la función fabuladora y los nuevos narradores (o sea, nosotros). Pues sí, la reflexión de José Manuel de Prada también podría ser mía... Eso va de pensar, pienso más y mejor sobre la narración al leer el artículo.

Segundo apartado: *Va de charla*, dos entrevistas apasionantes con narradores latinoamericanos (Alexander Hernández y Nicolás Buenaventura).

Su manera de "charlar" también me da material para reflexionar sobre mi manera de trabajar.

Tercer apartado: *Va de cuentos*. Aquí, un atrevimiento: en vez de ofrecernos un cuento tradicional, nos ofrece un cuento inédito, una "leyenda de autor", escrita por Ana. G. Castellanos. ¿Y por qué no? ¡Resulta que esta leyenda funciona la mar de bien! Y además, otra vez da que pensar... y más espacio para inventar.

Cuarto y último apartado: *Va de libros (y otros formatos)*. Comentarios extensos sobre libros de cuentos de aquellos que no se venden en grandes superficies... Aquellos que no sabemos que existen si no los buscamos... ¿Qué más se puede pedir?

Lo que sí puedo decir es que al final de mi lectura de la revista, podía contestar a lo que me preguntaba al principio: sí, una revista puede ser seria, decir algo importante y proponer temas de reflexión usando las metáforas y los cuentos para hablar de los cuentos. Por ahora, Tantágora lo ha conseguido, abriéndome nuevos horizontes..

Espero que el resto de sus lectores experimenten ese mismo placer...

Tantágora

Directora de redacción: Roser Ros, Subdirectora: Martha Escudero

Consejo de redacción: Alexander Hernández (Venezuela), Ana Padovani (Argentina), Ana G. Castellano (Madrid, España), Ernesto Pérez Abad (Canarias, España), Paula Carballeira (Galicia, España), María Molina (Aragón, España), Juan Ignacio Pérez (Andalucía, España), Virginia Imaz (País Vasco, España).

Notas

- Ya se ha editado el número 1 de la revista Tantágora, que mantiene la misma estructura.
- El número 0 de la revista puede bajarse de Internet en el portal www.tantagora.net.

Catherine Favret
narradora francesa

Riure és viure, i conviure amb somriure, un desig.

«Com diu Paco abril: "cadascú amb el seu estil, és el millor". Ell parlava dels narradors de contes en

unes jornades realitzades a Bilbao el segle passat, el 1996.»

Així mateix, en aquest CD "riu bé qui riu darrer", editat per Tantàgora, gaudim de les històries dels

sis narradors, els quals en el llibret del CD ens contenen el seu quefer.

L'Albert, la Catherine, l'Ignasi, en Jordi, la Noemí i la Roser. Cadascú amb la seva eina de treball, la veu, ens contenen i ens endinsen en diferents històries que ens permeten somriure, riure o amollar alguna riallada.

En Marcel, amb el tamborí i el flabiol, teixeix la teranyina musical que enllaça totes les històries.

No són acudits, són contarelles d'humor, amb un humor que el narrador s'encarrega de fer entenedor no tan sols a les persones grans, sinó als infants.

En aquestes històries, segons la comarca o l'abeurador d'on han begut els rondallaires, tots ells ens

trameten paraules, girs, modismes: Estengre, Favret, Potrony, Palet, Caballer i Ros ens han endinsat en la rondallística del nostre país.

Com a narrador del país valencià i recopilador de contarelles, anècdotes i succeïts, he de dir-vos que ha estat un plaer escoltar-les i, en fer-ho, he après perquè no les he escoltades com un crític, les he escoltades com una persona que tanca els ulls i s'imagina el narrador... Els únics que no em podia imaginar són la Roser, ni tampoc l'Albert, ja que els conec i, tot escoltant-los, els veia.

Llorenç Giménez, narrador

"¿Qué libro te ha conmovido y afectado en tu vida como narrador, cuentacuentos, cuentista...? ¿por qué?"

Des de la revista N seguim perseguint els narradors i les narradores amb la pregunta que figura a l'encapçalament. Vet aquí algunes respostes més:

Juan Arjona:

Siento no centrarme correctamente en la pregunta, pero a mí lo que siempre me ha movido a contar son las personas con las que me he ido encontrando.

Yo de pequeño decía que cuando fuera mayor, quería contar como Ceferino, el pseudohistoriador de mi pueblo; y como Doña Regla, mi madre; o como Angelina, la bibliotecaria; o como Rocío, la Melli...

Ahora, que estoy aprendiendo, que todavía no he crecido pero que ya salgo por las noches, creo que lo que más me afecta en mi vida como narrador son los propios narradores. Lo mismo que el cineasta para formarse ve películas, el autor para escribir lee, el pintor para pintar observa, yo para contar me fijo en los narradores y me digo: yo cuando sea mayor quiero ser tan profesional como Pep Pérez, y tener la fuerza de Quico Cadaval, y ser tan buen arquitecto de mi universo narrativo como Campanari, y seducir con humor y poesía como lo hace Victoria Gullón... [Esta lista de aspectos destacables de narradores conocidos es más larga, pero con estos cuatro ejemplos,

supongo que ya queda claro lo ambicioso que puedo llegar a ser.]

¿Qué libro? Para trabajar como cuentacuentos creo que la literatura directamente nunca me ha afectado ni conmovido. A mí la literatura me ha facilitado más mi labor como escritor o dramaturgo que mi labor como cuentacuentos. Pero indirectamente, eso que he escrito, sí me ha movido a contar. También me sucede que lo mismo me da un buen autor que un buen director de cine, así que (en la línea de seguir contradiciendo la pregunta), cito: Para ser, existir y preguntarse sobre la vida, Samuel Beckett (*Fin de partida*), o el director Gus Van Sant (*Elephant*)..

Para asustarse de la realidad, Raymond Carver (*Catedral*) o Paul Thomas Anderson (*Magnolia*).

Para inventar procedimientos narrativos, Julio Cortázar (*Historias de cronopios y de famas*) o David Lynch (*Carretera Perdida*).

Y para todo lo demás, Pier Paolo Pasolini, tanto en imagen como en palabra.

Sin embargo, sí que hay dos libros que han influido directamente en todo lo que hago, pero son dos ensayos científicos de John P. Briggs y F. David Peat, sobre la teoría del caos y la ciencia de la totalidad, titulados *Espejo y reflejo: del caos al orden. Guía ilustrada de la teoría del caos y la ciencia de la totalidad* y *A través del maravilloso espejo del universo. La nueva revolución en la física, matemática, química, biología y neurofisiología que conduce a la naciente ciencia de la totalidad*. ¿Por qué? Sería muy largo de contar aquí, pero en resumen, aprendí

muchísimo y me cambiaron la forma de pensar y la manera de afrontar mi trabajo. Por todo esto digo que, para mí, la relación más directa que tiene la literatura-literatura con la narración oral, es mi manía de que si el libro que tengo entre manos me enamora, sus últimas páginas las termino de leer en voz alta.

Libros referidos:

Fin de partida, Samuel Beckett. Tusquets editores.

Historias de cronopios y de famas, Julio Cortázar. "Punto de lectura", Grupo Santillana de Ediciones.

Catedral, Raymond Carver. Anagrama.

A través del maravilloso espejo del universo. La nueva revolución en la física, matemática, química, biología y neurofisiología que conduce a la naciente ciencia de la totalidad, John P. Briggs y F. David Peat. Gedisa editorial.

Espejo y reflejo: del caos al orden. Guía ilustrada de la teoría del caos y la ciencia de la totalidad, John P. Briggs y F. David Peat. Gedisa editorial.

Domingo Chinchilla:

Generació X de Douglas Coupland, un llibre senzill que parla de la crisi de tres joves que es refugien en un desert nord-americà i entre d'altres coses s'inventen històries amb la intenció de només distreure's algunes nits. No sé si em va impressionar més per la qüestió de narrar o per allò de teràpia generacional que té el llibre, però en el moment que el vaig llegir, en plena dècada dels noranta, amb el pop en crisi, les ideologies en extinció, l'expedient de regulació de l'espiritualitat, l'estel·lar aparició d'Internet, els mòbils, la desaparició de la ètica política, videojocs... just quan començava a contar contes, em va reconciliar amb l'espècie humana i la seva capacitat d'adaptació.

Rubén Martínez Santana:

Un libro imposible

En serio: el libro que más me marcó fue uno que nunca se publicó; uno que se articuló solo, como editado por el azar. Su primer capítulo es venezolano: *El Llanero Solitario Tiene La Cabeza*

Pelada Como Un Cepillo De Dientes, de Francisco Massiani; *La Muerte Viaja a Caballo*, de Ednodio Quintero; la mayoría de las historias de Eduardo Liendo; *Abrapalabra*, del extraordinario Luis Brito García... Los cuentos breves e hiperbreves que produjo la literatura venezolana, cercana a la narración oral en los años 80, nos marcaron a todos los cuentacuentos caraqueños (algo del trabajo de estos autores puede leerse en www.sololiteratura.com).

El otro capítulo de este libro imposible fue escrito por autores latinoamericanos más conocidos: *Memorias del Fuego*, de Eduardo Galeano; *Un Tal Lucas*, de Julio Cortázar; *Obras completas (y otros cuentos)*, de Augusto Monterroso (<http://cvc.cervantes.es/actcult/monterroso/antologia/>); *El leve Pedro*, antología de Enrique

Anderson Imbert (algunos de sus cuentos en <http://www.ciudadseva.com/textos/cuentos/esp/imbart/eai.htm>). Para mí, encontrarme con estos autores representó un shock que me dejó lo suficientemente desorientado como para ponerme a escribir yo también. Este libraco, atomizado en mi memoria, aún me acompaña.

Sessi Sitjà:

Després de rumiar molt sobre aquesta pregunta i no trobar una resposta m'he adonat que, pel que fa al meu cas, està mal plantejada. Durant la meua vida he fet de moltes coses: de noia escolta, d'estudiant, de pixatinters, de noia pel que convingui, de presidenta d'escala, de mestra, de... de moltes coses! Ara, per circumstàncies de la vida, faig de narradora i em paguen per fer-ne, és a dir, faig de narradora professional. També, al mateix temps, durant la meua vida, he llegit molts llibres, moltíssims, he estat una gran lectora. Alguns m'han deixat indiferent i no els he acabat de llegir, altres han resultat interessants, d'altres m'han commogut, m'han emocionat, se m'han emportat lluny, m'han tocat la fibra... són els que més recordo. Alguns els he llegit mentre feia d'estudiant, altres fent de noia pel que convingui, d'altres fent de mestra i també n'he llegit i en llegeixo ara que faig de narradora.

D'aquesta època en la que estic fent de narradora em venen al cap alguns títols de llibres que he llegit amb entusiasme, com ara *El periple de*

Baldassare, d'Amin Maalouf, De part de la princesa morta, de Kenizé Mourad, Camino de Bagdad, de Güneli Gün, L'Atlas furtiu, d'Alfred Bosch, El callejón de los milagros, de Naguib Mahfuz i molts d'altres. Us en recomano la lectura. Ep! Això és el que em sembla a mi, eh?

En acabar de llegir cadascun dels tres darrers que he anomenat, em van venir unes ganes terribles d'explicar la història, o bé alguna part. A tothom qui atrapava, pobres víctimes, n'hi explicava un trosset perquè no em podia aguantar les ganes d'explicar allò tan interessant que acabava de llegir i perquè sóc una pesada. Vaja, que com diu la Laura Rodríguez, estava "que me contaba encima". De sempre he tingut una tirada cap a això de tenir ganes d'explicar coses, i és que per alguna cosa deu ser que he acabat fent de narradora: m'encanta parlar, que m'escoltin i ser ben bé el centre d'atenció! I és que ningú és perfecte...

Per cert, heu donat mai una ullada dins Les mil i una nits? La millor edició, per a mi, és la de l'editorial Proa. Si hi fiques el nas a dins ja no saps com treure'l. I què me'n dieu de Mujeres de ojos grandes d'Ángeles Mastretta? Quines històries tan delicioses i interessants! I també... però no us vull cansar, ja us passaré una mica més de bibliografia en el proper número de la revista n.

Referències bibliogràfiques:

- L'Atlas furtiu*, Alfred Bosch. Ed. Columna - Planeta DeAgostini 1999. ISBN (Columna Edicions): 84-8300-646-4. Dins d'aquesta novel·la hi trobareu contes i històries dins de les històries.
- Camino de Bagdad*, Güneli Gün. Ed. Anagrama, SA, 1993. ISBN: 84-339-0631-3. Dins d'aquesta novel·la hi trobareu contes i històries dins de les històries.
- De part de la princesa morta*, Kenizé Mourad. Ed. Muchnik Editores S.A. 1992. ISBN: 84-7669-163-7.
- El callejón de los milagros*, Naguib Mahfuz. Ediciones Martínez Roca, S.A., 1999. ISBN: 84-8327-000-5.
- El periple de Baldassare*, Amin Maalouf. Edicions La Campana, Col·lecció Toc de ficció número 24. 2000. ISBN: 84-88791-83-6.
- Les mil i una nits*, Anònim. Editorial Proa, 2004. ISBN: 84-8256-169-3.
- Mujeres de ojos grandes*, Ángeles Mastretta. Ed. Seix Barral. 1999. Col·lecció Biblioteca Breve. ISBN: 84-322-0799-3.

Arnau Vilardebò:

El que jo volia era viatjar actuant. Sol i amb poc equipatge. La idea evident, per algú de teatre, era muntar-se un "monòleg". I la primera font podien

ser els llibres de contes. Els contes m'agradaven. Però "no m'hi veia".

Fins que un dia, en un llibret d'astrologia dedicat a Escorpí, el meu signe, vaig trobar un curt capítol dedicat a "la mitologia grega corresponent al signe d'Escorpí". La història de Orió. També hi apareixien implicats en la trama, Àrtemis i Apol·lo. Aquelles dotze ratlles em van provocar un munt de pensaments. Allí s'en va obrir un món.

Allò si que m'agradaria explicar-ho. Després de comprar tots les llibrets de la sèrie i per ampliar mires vaig adquirir "Mitos griegos" de Robert Graves. Hi havia dues, tres i quatre versions d'una mateixa història. Muntanyes de comentaris i peus de pàgina del mateix Graves.

I quan et fiques en qualsevol terreny tothom et recomana un llibre que no t'has de perdre. I comences a acumular llibres i més llibres.

La mitologia grega és el meu llibre. Els personatges no són bons ni dolents. Sencillament són. No hi ha culpabilitat per la propia manera de ser o pensar. ¡Tan diferent del món medieval de clara influència jueva: càstig pel dolent, premi (no sempre) pel que es porta bé! Castor i Pólux, un parell de males peces, tenen la seves estrelletes al cel.

Orió, un primitiu enamorat, va intentar violar a Àrtemis. El van pelar, és clar. Però si s'havia enamorat de una deesa volia dir que reconeixia a fóra d'ell la divinitat que ja devia tenir a dins. Mereixia una constel·lació. ¡Que lluny del maniqueisme, bons i dolents, de tants contes!

La mitologia grega és una fidel contemplació de la natura humana amb influències de l'Egipte, de la Índia, del nord de Europa... però tot vist sota el sarcasme i escepticisme de la mediterrània. Centenars d'anys de tradició oral abans que els sacerdots de l'època no es muntessin el xollo del temples i abans d'arribar a Hesíode, a Homer, a l'escriptura.

El mateix mite de Orió ja conté el Patufet. Un munt d'històries de la Bíblia són copiades de tradicions mitològiques: Noé i el diluvi, Abraham sacrificant el seu fill Isaac, la muller de Putifar... La mateixa història de Crist copia aspectes de Mitra, mare verge, i de Dionisos, fill d'un déu i de una humana, el bou i l'ase, la presència personal en el vi-sang, la resurrecció, l'ascensió de la seva mare al cel (anomenada Assumpció)...

I el millor comentari: una nit a les dues de la matinada jo contava mitologia en un pub de Girona. Va entrar un pagès una mica "tocat". Es va passejar per davant de l'escenari. Va escoltar una mica, es va dirigir cap a la porta i abans de sortir es va girar i va cridar amb una veu molt alta i clara: "No em crec rés!" >

correu, obriu el correu

Els tres porquets

En Xavi és un nen de sis anys. L'altre dia, la mare, el va dur a la biblioteca; es veu que una amiga seva li va comentar que un cop o dos al mes –no ho sap del cert– es realitzen sessions de contes “No són res de l'altre món”, va dir, “però els nanos es distreuen”.

Com que comença a fer-se fosc aviat i el parc s'omple d'ombres sinistres, la mare d'en Xavi va decidir-se a entrar a la biblioteca.

A en Xavi els contes li van agradar molt, encara que no els va acabar d'entendre. Com que era el segon cop que narrava per a nens, el narrador, lampista de professió, es va embolicar una mica! Sort que uns peluixos que portava a la maleta van ajudar a desdramatitzar la situació. Ara no sap com explicar-ho als seus companys de l'associació de narradors, si senten que ha tret uns peluixos explicant contes (*Pecatus est!*) té por que l'excomuniquin!

Com que en Xavi no vol marxar de la biblioteca, la mare es veu obligada a agafar el conte *Els tres porquets* en préstec i emportar-se'l cap a casa. Allà, en Xavi li dóna un cop d'ull cada dia i ja comença a trobar-lo avorrit, se'l sap de memòria!

Aliens a les “polèmiques” sobre si les sessions de contes animen o desanimen a la lectura, en Xavi i milers de pares i mares descobreixen cada any l'existència d'un servei públic anomenat biblioteca.

Potser no són grans lectors, ni tenen massa interès per la narració oral i fugen esperitats quan senten la paraula CULTURA, però pensen que la biblioteca és una cosa que no està tan malament. I doncs, què més volem?

Joan de Boer
Granollers

Gràcies, Joan per la teva col·laboració. Amb

l'història d'en Xavi i els tres porquets tenim un punt de vista més sobre el tema "conte i animació a la lectura"... i també permet parlar d'altres temes, com la utilització d'objectes i titelles, que per alguns són pecat. Però no et preocupis, que els pecats són molt relatius, en funció de cada religió, i queda clar que, en el món dels contes – com a l'altre món –, les religions són molt diverses...

Elefants

Carles Cano

Fa molts, molts anys, els elefants vivien al cor d'Àfrica. Vivien feliços, dic, menjant les seues fulles i la seua herba, anant d'ací cap allà, armant unes polsegueres de campionat i veient pacientment com creixien els seus ullals.

Un any però, una terrible sequera caigué sobre el seu món, una sequera tan perllongada que assecà els rius, els llacs i les fonts, agostà les praderies i va fer morir tots els arbres. Molts elefants s'assegueren i es lliuraren a la seua sort, perquè es pensaven que el món s'havia acabat. Altres feien voltes embogits envestint qui es creuava en el seu camí. La majoria volia fugir, escapar, però no sabien cap a on pegar.

Un dia, un vent boig va portar un aire salí que feia olor d'algues podrides, de llunyania, de salvació. Aquell vent embriagador els feu emprendre una llarga marxa que els va portar fins aquella immensitat salada.

A partir d'aquell moment, poc a poc, els elefants s'anaren repartint pel món i es va establir una fecunda relació entre ells i el mar. Aquestes són algunes de les moltíssimes històries que els van succeir als elefants des que coneixeren el mar.

La primera vegada

La primera vegada que un elefant va veure el mar pensà:

Ostres! Que bèsties són els cocodrils d'aquest riu! S'han cruspit l'altra riba.

Una llegenda

Conta la llegenda que un elefant que passejava per un penya-segat un dia de

tempesta, se'l va endur un cop de mar. Fou una onada tan forta que li arrencà les orelles i la trompa i li va girar els ullals a l'inrevés. Malgrat tot, l'elefant va sobreviure i a més a més aprengué a nedar tan bé que les potes se li transformaren en aletes. Ara que la seua família i amics no podien veure'l, va fer realitat un dels seus somnis: deixar-se bigoti! Es així com nasqué la primera morsa.

Tradicions

Un elefant capità d'un vaixell, contravenint la tradició i les lleis del mar més elementals, fou el primer en abandonar la seua nau quan s'enfonsava. Però d'aquesta manera, el navili, alliberat del pes, va emergir de nou a flor d'aigua i pogué reemprendre la travessia amb gran alegria i gatzara dels viatgers.

Contactes

Una elefanta marina i un elefant africà es conegueren per la secció de contactes d'una revista de zoologia, iniciant una llarga correspondència amorosa. Però les cartes que escrivia l'elefanta de la mar arribaven xopes i amb la tinta estesa, i les de l'elefant africà arribaven sempre socarrimades pel sol i les lletres tampoc no podien distingir-se, de manera que al final decidiren passar al més pràctic, és a dir, parlar-se per telèfon. Llavors s'adonaren que s'havien fet una idea equivocada l'un de l'altre, i que llurs cartes tenien molta més intriga i enjòlit, i van decidir deixar-ho córrer.

1492

El primer elefant que arribà a Amèrica no va plantar una creu a la platja, ni va canviar quincalleria amb els indis sorgits de la jungla, ni pronuncià els mots famosos: "Prenc possessió d'aquestes terres en nom de Ses Majestats els Reis Catòlics", ni res d'aquest estil. En realitat no va dir res de res, perquè era un elefant desclassat i l'importava un rave ser el Cristòfor Colom dels elefants.

Copyright

Si els elefants haguessen patentat el meravellós invent del ventall, que ells descobriren i desenvoluparen, a hores d'ara serien immensament rics.

Exageracions de pescador

Un elefant pescador pescà una balena. Es quedà molt sorprès, car mai no havia sentit parlar de peixots tan grossos. Però també la balena, per la seua part, es quedà molt sorpresa, ja que mai no havia sentit parlar de pescadors tan grans. L'elefant no sabia que fer-ne d'un peix tan enorme i la balena se n'afluixà d'empassar-se aquell pescador tan colossal, de manera que cadascú va girar pel seu camí. Els elefants mai no s'empassaren la història del peix tan gran com un elefant: "Exageracions de pescador" –deien. I les balenes, pel seu cantó, tampoc no es cregueren mai la història del pescador tan gros com un balena: "Exageracions de sardina" –van dir. Perquè com tothom de la mar sap, les sardines són proverbials mentideres.

Canvis d'imatge

Un elefant pirata excessivament preocupat per la seva imatge es feu arrancar un ullal i el substituï per un de fusta, amb tan mala fortuna que li van posar una mimosa encara verda i, a la primavera, tot d'una, se li omplí de branques verdes i flors grogues. La tripulació li perdé el respecte i es convertí en la riota dels set mars. Acabà els seus dies fent de dependent en una floristeria, feina que, al capdavant, estava més en consonància amb el seu tarannà.

Un truc de conte de fades

Un elefant que coneixia el conte de Hansel i Gretel, se'n anà a passejar per la gran ciutat. Com que no volia perdre's i no tenia butxaques per a guardar-se les pedretes, se li va ocórrer que podria deixar una bonyiga a cada cantó que girara.

Va ser una idea desastrosa, perquè la invasió de mosques va ser tal que les mosques de tot el país pogueren descansar la cua durant mig dia. A més, la seua estratègia no va servir de res, perquè com era una mica maldestre, en intentar desfer el camí, va xafar l'última bonyiga, esvarà, pegà tres voltes de campana i deixà petjades per totes les parets i el terra. Quan pogué alçar-se, va trobar-se amb que no sabia quina era la bonyiga bona. El van trobar plorant desconsolat perquè s'havia perdut i amb una colitis aguda.

Una aposta

Un elefant gegantí i jugador va apostar amb un altre que era capaç de beure's tota l'aigua del mar. Quan ja quasi se l'havia empassada tota i estava a punt de guanyar l'aposta, es va adonar que s'havia empassat

una ostra i va retornar tota l'aigua una altra vegada al mar.

—Puagggggggssss! No se com li poden agradar a algú eixes coses crues!—, digué amb cara de fàstic. Va pagar l'aposta i se'n va anar.

Esturçant distàncies

Un elefant va aixafar una formiga sense voler i li trencà una pota. No sabia què fer ni com disculpar-se i, en compensació, se li va acudir convidar-la al ball de Carnestoltes dels animals. La formiga acceptà amb la condició que li regalés sabates de taló d'agulla.

—Per compensar l'altura—, aclarí, coqueta.

Ceguesa d'amor

Una boa miop s'enamorà de la trompa d'un elefant. Tots els dies a mitant vesprada, anava a festejar-la i s'abraçava a ella. L'elefant la deixava fer perquè li sabia mal desil·lusionar-la i únicament se l'espolsava de damunt quan es posava excessivament fogosa. La boa prenia aquelles batacades com a prova d'amor i totes les vesprades tornava. Un dia les seues companyes volgueren traure-la del seu error i li van dir la veritat. Ella els contestà, quasi sense immutar-se:

— I què? No diuen que l'amor és cec?

Orgull de nissaga

Un elefant inventor inventà una màquina capaç de convertir un elefant en una persona. A tots els elefants a qui proposà provar-la els paregué una idea tan destrellatada que ell mateix, convençut de la inutilitat del seu projecte, la portà a fer-ne ferralla.

Atavismes

De manera inexplicable i inexplicada, els elefants tenien una por atàvica, cerval, i

horripilant als ratolins, fins que un elefant, sense adonar-se'n, en va aixafar un i l'esclafà. Des d'aquell dia i per raons perfectament explicables, són els ratolins els qui tenen una por atàvica, cerval, i horripilant als elefants.

Un elefant cinèfil

Un elefant anà al cinema a veure Dràcula. Quan va eixir, es va dir a si mateix que si un subjecte amb uns ullals de poc més de cinc centímetres era capaç de causar aquell atac d'histèria col·lectiva, què no seria capaç de fer ell, amb uns ullals de més d'un metre. Així, doncs, es va fer confeccionar una capa negra amb el folre de setí roig, s'empolvorà la cara de blanc i es tacà els ullals amb baies roges del bosc. Així caracteritzat, es llançà a la nit africana. Estigué a punt de provocar un catàstrofe, perquè quan els membres de la seua bandada el van veure aparèixer amb aquesta fila, fou tal l'atac de rialles, els revolcos i els cameigs, que alçaren un núvol de pols que va cobrir tota Àfrica central durant tres dies. Amb pols fins a les celles i mort de riure ell també, prometé prendre's la seua afició cinematogràfica més a la lleugera.>

El colibrí y las flores

Mario Satz

La parábola de los pájaros cantores

—¡Otra vez, otra vez!— gritaron los niños al abuelo ciego—.

Había cuentos de invierno, de otoño, primavera y verano, y ahora, la época de las ciruelas negras, como la parte más dulce de la noche, les provocaba la muy rara, muy vieja sed de oír historias, aunque fuesen siempre las mismas. Tal vez fuera la voz del viejo lo que fascinaba a los niños, o los velos misteriosos que conferían a sus ojos un tono de alabastro herido. Quizás fuera su manera de humedecerse los labios con la lengua como si disfrutase él más que nadie de aquellas invenciones tan viejas como la piedra y el viento. O su memoria de elefante manso, su registro de hojas de mica entre las que —decía—, el sol le contaba los viajes de sus rayos y que llevaba en el bolsillo junto al viejo amuleto de cerezo salvaje para alargar sus últimas tardes.

—¡Otra vez, otra vez!— le pidieron—.

El ciego se mojó los labios, se acomodó en la silla de enea y dijo:

—Un día se reunieron todas las flores formando una constelación vegetal tan apretada, tan luminosa y fragante, que hubiera sido imposible distinguir las, clasificar sus pétalos y perfumes.

El motivo era nombrar un representante en el país alado del espacio, un mensajero del solsticio

de verano, un iluminado arco iris que se paseara de flor en flor, danzando una movilidad que las plantas sólo sueñan.

También la luna escuchaba la voz del viejo. Y los árboles cercanos, y la parte más dulce de la noche, color ciruela.

—Cuando se separaron, sofocadas por sus propias espinas y estambres, de la sangre misma de sus néctares y del verde intenso de sus hojas, el colibrí surgió bailando con el sonoro titilar de la lluvia en la fuente de las fábulas.

—¡Oh!— dijeron los niños, que esa misma mañana, y otras, habían visto colibríes en los jardines, en las enredaderas, reculando para apreciar mejor la corola en la que irían a beber—.

Después de un breve silencio, una niña que parecía más reflexiva que los demás, levantó una tímida mano para

preguntar:

—Me gustaría saber—dijo— dónde, en qué lugar queda la fuente de las fábulas.

—Bajo la lengua del que cuenta— respondió el anciano—, en el movimiento más tranquilo de su mandíbula cuando duerme y masca los frutos del sueño.

—¡En ningún lado, entonces!— exclamó alguien, sin poder disimular su desilusión—.

—O en todos—le respondió la niña que había hablado antes—.

—Así es—sonrió el abuelo ciego—. Aquello que imaginamos ayer acaba por tejer el vestido de nuestro mañana. Vivimos de las palabras que intercambian entre sí los cuentos como las flores del colibrí mensajero. El ojo ve cómo el tiempo tira sus redes en el mar de nuestra existencia, pero es el oído el que las recoge, húmedas de sentido. Llenas de alimentos imperecederos.

"Por si quieres saberlo, el trabajo de la escritura hace perder la vista, dobla la espalda, rompe las costillas y molesta al vientre, da dolor de riñones y causa fastidio a todo el cuerpo."

Monjes Domingo y Muño, copistas del Beato de Santo Domingo de los Silos